

agree like harp and harrow – ‘жить недружно’; *to harp on one string* – ‘твердить одно и то же’; *to harp on a damp string* – ‘не добиться отклика’ [1].

В русском языке лидирующее место по частоте упоминания занимает музыкальный инструмент труба (6 фразеологизмов – 19%). Например: *дело – труба* – ‘состояние безнадёжности’; *вылететь в трубу* – ‘полностью разориться’; *трубить во все трубы* – ‘громогласно, во всеуслышание распространять какие-то слухи, известия, сведения’. Реже всего в составе фразеологических единиц употреблялся музыкальный инструмент волынка (1 фразеологизм – 3%). Например: *завести волынку* – ‘начинать долгий и скучный разговор’ [2].

В настоящем исследовании было также обнаружено, что фразеологизмы с компонентом «музыкальный инструмент» в английском языке, имеют преимущественно положительную либо нейтральную эмоциональную окраску (42 из 72 фразеологизмов, 58%). В русском, наоборот, преимущественно отрицательную (20 из 32 фразеологизмов, 63%). Связано это, по большей части, с разницей менталитета двух наций и продиктовано влиянием исторических событий на жизнь английского и русского народов.

Заключение. На основании выше сказанного можно сделать вывод о том, что фразеологический фонд английского языка с компонентом «музыкальный инструмент» более богат и разнообразен, чем в русском языке, что отражается в его количественном составе. Эмоциональная окраска, присущая английским фразеологизмам, преимущественно положительная, что позволяет сделать вывод о том, что музыка является желанным явлением для английской нации. В большинстве случаев во фразеологии английского языка встречаются названия национальных инструментов, и реже всего – заимствованных, таких как, например, арфа.

В отличие от фразеологического фонда английского языка с компонентом «музыкальный инструмент», фразеологический фонд русского языка оказался скуднее. Вероятно, это обусловлено сниженной значимостью роли музыки в обществе. Как видно из исследования, музыкальные инструменты в русском обществе ассоциировались преимущественно с негативными явлениями, например, с приездом неожиданных гостей или надоедливой скучной беседой. Во фразеологии русского языка нередко встречаются названия ненародных музыкальных инструментов, таких как волынка, шарманка, что позволяет сделать вывод о преемственности, не чуждой русской нации.

1. Кунин, А. В Большой англо-русский фразеологический словарь: онлайн-книга/ А.В. Кунин [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://padaread.com/?book=17653>. – Дата доступа: 10.01.2021.
2. Войнова, А. Л. Фразеологический словарь русского языка: онлайн-книга/ А.Л. Войнова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.libex.ru/detail/book13292.html>. – Дата доступа: 22.01.2021.

ГАВАРКІЯ ПРОЗВІШЧЫ Ў ТВОРАХ ГЕОРГІЯ МАРЧУКА

Астапчанка А.В.,

студэнтка 3 курса ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь

Навуковы кіраўнік – Семянькова Г.К., канд. філал. навук, дацэнт

Падзеі XX стагоддзя нярэдка становіліся тэмамі гістарычнай прозы ў творах беларускіх пісьменнікаў. У цэнтры ўвагі раманаў, апавяданняў і апавесцей знаходзяцца трагічныя і драматычныя падзеі сусветных войнаў, гады цяжкага пасляваеннага аднаўлення, будаўніцтва савецкай дзяржавы. Ствараючы гістарычныя вобразы, пісьменнікі ўдала выкарыстоўваюць выяўленчыя магчымасці антрапонамаў.

У паўсядзённым жыцці і ў мастацкай літаратуры прозвішчы выконваюць розныя функцыі. У рэальнасці ўнутраны змест прозвішча адыходзіць на другі план, бо першаснай тут з’яўляецца функцыя ідэнтыфікацыі носьбіта. Аўтар жа мастацкага твора, даючы свайму герою пэўнае прозвішча, перш за ўсё імкнецца падкрэсліць уласцівыя персанажу якасці. Актуальнасць артыкула бачыцца ў магчымасці высветліць, як у творчасці Георгія Марчука рэалізуецца тэзіс, што выбар антрапонамаў для называння літаратурных персанажаў не з’яўляецца выпадковым.

Мэта артыкула – прасачыць, як праз найменне герояў прозы Георгія Марчука перадаюцца іх рысы характару, асаблівасці паводзін, а таксама стаўленне аўтара.

Матэрыял і метады. Матэрыялам паслужылі прозвішчы, сабраныя з твораў Георгія Марчука. Асноўнымі метадамі даследавання з’яўляюцца апісальны метады і метады сістэмнага аналізу.

Вынікі і іх абмеркаванне. “Гаваркія” прозвішчы маюць празрысты ўнутраны змест, які прадвызначае ўспрыманне персанажа чытачом. Такія адзінкі можна параўнаць з ярлыкамі, што адлюстроўваюць маральныя якасці героя.

Яскравым прыкладам “гаваркога” прозвішча-ярлыка можа паслужыць найменне Соня *Харашун*, якое носіць персанаж навелы “Апека”. Прозвішча *Харашун* міжволі звязваецца з прыметнікам *хорошы* “які вызначаецца станоўчымі маральнымі, душэўнымі якасцямі” [1, с. 180]. Найменне дакладна апісвае характар гераіні, дае ёй станоўчую ацэнку як добрай, ціхай, прыемнай жанчыны: “Соня нікому не расказвала пра жыццё дачкі, нікому не скардзілася і на сваю долю, на Бога, не зайздросціла ніколі ўдачлівым суседзям, іх заможнасці. Адна такая на ўсё сяло была Соня, што не імкнулася любымі сродкамі стаць багатай, не гналася за капейкай” [3, с. 267]. Соня Харашун – чалавек, на якога трэба раўняцца, на якіх трымаецца свет.

Яшчэ адным прыкладам служыць прозвішча *Нядбайла*, якое носіць герой аповесці “Паляшук”. Антрапонім выклікае асацыяцыі са словам *нядбайны* “які абыякава, нядобрасумленна адносіцца да сваіх абавязкаў, спраў; лянiвы” [2, с. 426]. І сапраўды, старшыня калгаса *Нядбайла* не выконвае сваіх абавязкаў, не клапаціцца пра гаспадарку, не думае пра аднавяскоўцаў. Прозвішча дапамагло аўтару падкрэсліць якасці персанажа.

У рамане “Кветкі правінцыі” патрабуе ўвагі прозвішча *Доля*, у аснову якога пакладзена ўяўленне аб прадвызначанасці лёсу чалавека. Жыццё персанажа Адася *Долі* няпростае, поўнае выпрабаванняў, перашкод. На яго шляху больш страт і слёз, чым радасці і ўсмешак. Часам Адасю здаецца, што чалавек бязвольны перад вялікім і магутным лёсам.

Адразу ў двух раманах Георгія Марчука – “Прызнанне ў забойстве”, “Крык на хутары” – сустракаецца прозвішча *Лятун*. У названых творах найменне *Лятун* з’яўляецца прадказальнікам лёсу герояў. Кожны з іх нагадвае расліну, якую вецер гоніць і якая лётае і не можа знайсці сваё месца пад сонцам. Персанаж рамана “Прызнанне ў забойстве” Змітро *Лятун*, каб набыць сваю зямлю, праходзіць праз шматлікія жыццёвыя выпрабаванні: перамяшчаецца з сям’ёй па Расіі, працуе ў многіх гаспадароў, страчвае жонку і сына. Такі ж лёс чакае і яго дзяцей. У рамане “Крык на хутары” браты Ігнат і Мікіта *Летуны* таксама пакутуюць. Ігнат пакідае родны дом, каб змагацца за Радзіму, але трапляе ў канцлагер. Мікіта, шукаючы сэнс жыцця, ездзіць па свеце; пажыўшы ў Аргенціне і Канадзе, ён вяртаецца на радзіму, на Палессе, дзе становіцца святаром. У вобразе *Летуноў* пісьменнік паказвае пошукі беларусамі свайго лёсу, долі, Бацькаўшчыны. Змітро *Лятун* гаворыць: “Ды за мой век пяць радзім змянілася” [3, с. 237].

Гаваркім з’яўляецца прозвішча галоўнага героя рамана “Без ангелаў” Сяргея *Бяды*. Яно ўспрымаецца як адназначнае наканаванне пакутаваць па жыцці. На працягу твора чытач назірае за фарміраваннем светапогляду і маральных якасцяў героя – сына савецкай эпохі. Спачатку Сяргей адзначае: “З юнацтва я шчыра і аддана верыў нашым кіраўнікам, друкаванае слова выклікала павагу, поўны давер. Перадавіца “Правды” замяніла мне Біблію. Я прымаў усё на веру, не задумваючыся” [5, с. 74]. Пісьменнік надзвычай падрабязна апісвае разлад, расчараванне ў жыцці “правільнага, ідэйнага савецкага чалавека” [5, с. 92]. Страціўшы ідэалы, герой не змог знайсці свайго месца ў жыцці і забытаўся. Характарыстычнае прозвішча *Бяда* – своеасаблівае прадказанне трагічнасці лёсу не толькі аднаго чалавека, але і цэлага пакалення, духоўна атручанага ідэалогіяй, скалечанага нянавісцю і злосцю.

Заклучэнне. Такім чынам, прааналізаваны матэрыял паказвае, што ў гістарычнай прозе Георгія Марчука выбар антрапонімаў для называння літаратурных персанажаў не з’яўляецца выпадковым: праз прозвішчы-паэтонімы аўтар перадае рысы характару, асаблівасці паводзін герояў, сваё стаўленне да іх.

1. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы: У 5-ці т. Т. 5. Кн. 2. У-Я / [Рэд. тома М.Р. Суднік]. – Мн.: Беларус. Сав. Энцыклапедыя, 1984. – 608 с.
2. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы. Т. 3. Л – П / [Рэд. тома П.М. Гапановіч]. – Мн.: Гал. рэд. Беларус. Сав. Энцыклапедыі, 1979. – 672 с.
3. Марчук, Г. Кветкі правінцыі: Раман, навелы, афарызмы / Георгій Марчук. – Мн.: Маст. літ., 2004. – 416 с.
4. Марчук, Г. Крык на хутары: Раман / Георгій Марчук. – Мн.: Маст. літ., 1983. – 223 с.
5. Марчук, Г. Без ангелаў: Раман, апавяданні / Георгій Марчук. – Мн.: Маст. літ., 1993. – 256 с.